

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

7.4.2020

Kannanotto

Vammaisten henkilöiden oikeuksien huomioiminen koronavirustilanteessa

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE haluaa kiinnittää huomiota siihen, että koronavirustilanteen vuoksi vallitsevissa poikkeusoloissa pitää pystyä turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeudet. Monet vammaiset henkilöt ovat erityisen haavoittuvassa asemassa poikkeusolojen aikana.

Monet vammaisista henkilöistä tarvitsevat välttämättä toisen henkilön apua sekä palveluita ja tukitoimia selvitäkseen päivittäisistä toiminnoista. Tämä tarve ei katoa poikkeusoloissa. Välttämätön apu, tuki ja hoito on pystyttävä turvaamaan myös mahdollisen koronavirustartunnan tai karanteenin kaltaisissa oloissa olemisen aikana sekä läheisten tai auttavien työntekijöiden, esimerkiksi henkilökohtaisten avustajien, sairastuessa. Monet vammaiset henkilöt kuuluvat iästään riippumatta koronaviruksen riskiryhmään, ja heille esteettömän ja saavutettavan tiedon saaminen tilanteesta on erityisen tärkeää.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja koronavirustilanne

Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen. Yleissopimus on Suomessa lainsäätövoimassa. Yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista.

Vammaisyleissopimuksen mukaisesti julkisen vallan on toteutettava kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden suojeleminen ja turvallisuus vaaratilanteissa. Koronavirustilanteeseen reagointi on mitä suuremmissa määrin myös vammaisia ihmisiä koskeva asia, ja siten sen hoidossa on huomioitava vammaisyleissopimuksen velvoitteet kaikilla hallinnon aloilla niin kansainvälisellä, kansallisella kuin kunnallisellakin tasolla.

Jokaisella ihmisellä on synnynnäinen oikeus elämään, ja on tehtävä kaikki tarvittavat toimet, jotta vammaiset henkilöt voivat nauttia tästä oikeudesta yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen oikeus terveyspalveluihin ilman syrjintää vammaisuuden perusteella.

Oikeus osallistua päätöksentekoon

Vammaisyleissopimus edellyttää, että vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa neuvotellaan vammaisten henkilöiden kanssa ja osallistetaan heidät päätöksentekoon. Myös poikkeusoloissa on ylläpidettävä ja kehitettävä uusia tapoja kuulla vammaisia henkilöitä heitä koskevissa asioissa, niin kansallisesti ja paikallisesti koronavirustilanteen hoidossa kuin myös yksilöllisten palvelujen ja tukitoimien järjestämisessä.

Oikeus saada tietoa esteettömästi ja saavutettavasti

Vammaisilla henkilöillä on oikeus tiedonsaantiin ja heille on taattava yhdenvertaisesti muiden kanssa pääsy tiedottamiseen ja viestintään. Oikeuden tulee toteutua yhdenvertaisesti sekä kaupunki- että maaseutualueella. Myös yksityisiä tahoja ja viestimiä tulee kannustaa

antamaan tietoa ja palveluja esteettömässä ja saavutettavassa muodossa. Esteetön ja saavutettava viestintä tarkoittaa viestintää, jossa eri käyttäjäryhmien tarpeet on huomioitu. Viestinnän tulee olla teknisesti saavutettavaa eli sitä on pystyttävä seuraamaan myös tietoteknisillä apuvälineillä. Keskeinen tieto tulee olla saatavilla selkokielellä suomeksi ja ruotsiksi sekä suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä. Viestinnän tulee olla monikanavaista ja monikielistä.

Oikeus palveluihin ja toimeentuloon

Koko väestölle tarkoitettut yleiset palvelut, kuten sosiaali- ja terveyspalvelut, tulee olla vammaisten henkilöiden saatavissa esteettömästi, saavutettavasti ja yhdenvertaisesti muiden kanssa. Itsenäisen elämän tukena tulee olla tarvittavat yksilölliset erityispalvelut, tukitoimet ja mukautustoimenpiteet. Koronavirustilanteen hoitoon perustettavissa ja olemassa olevissa terveydenhuollon yksiköissä on huomioitava esteettömyys ja saavutettavuus eri tavoin vammaisten henkilöiden näkökulmasta.

Vammaisille henkilöille tulee turvata oikeus riittävään omaan ja perheidensä elintasoon ja sosiaaliturvaan myös poikkeusolojen aikana. Oleellista on turvata palveluiden, laitteiden ja muun avun saaminen vammaisuudesta johtuviin erityistarpeisiin.

Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen

Vammaisyleissopimus turvaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisen mahdollisuuden nauttia oikeudesta henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen. Yleissopimuksen mukaisesti tulee turvata, etteivät vammaiset henkilöt joudu laittoman tai mielivaltaisen vapaudenriiston kohteeksi. Mahdollisen vapaudenriiston ja muiden rajoitustoimenpiteiden tulee tapahtua lainmukaisesti. Vammaisuus ei itsessään missään tapauksessa oikeuta vapaudenriistoon tai muihin rajoitustoimenpiteisiin.

Oikeus kohtuullisiin mukautuksiin

Julkisen vallan on varmistettava, että vammaisia henkilöitä kohdellaan vammaisyleissopimuksen tavoitteiden ja periaatteiden mukaisesti, muun muassa tekemällä kohtuullisia mukautuksia. Kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Lisätietoa:

[Sosiaali- ja terveysministeriö: Viranomaisohjeet ja päätökset koronavirustilanteessa](#)

[Vammaispalvelujen käsikirja: Koronavirus ja vammaispalvelut](#)

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Jakelu

Ministeriöt
Kunnat
Kunnalliset vammaisneuvostot